

repeltek. Végül azonban ő is mentesítette az írókat az intézeti munka végzése alól. Nem sejtette, hogy Sánta egyszer csak elhallgatott, s ennek magyarázatát legfeljebb néhányan tudják.

Sok hiányérzetem támadt a *Hatvan év* olvastán, mégis visszaálmodhattam az ifjúságomat, azt a varázslatos érzést, melyet senki sem vehet el tőlünk. (*Reciti*, Budapest, 2016)

RÓNAY LÁSZLÓ

CZIGÁNY GYÖRGY: A NYÁR FELTÁMADÁSA

„Valójában az a dolgom, hogy felmutassak másokra: mestereimre, példaképeimre, azután barátaimra, társaimra...” (79.) — írja magáról legújabb kötetében a nyolcvanhatodik életévében járó Czigány György nagy alázattal, de egy kis csalódottsággal is, hiszen, magát a színpad szélére rekedt cirkuszszolgálóhoz hasonlítja, aki nem érti, „végtére is, miért nem illik elmondania s megmutatnia, hogy ő is tudja a hármas szaltót?!”. Pályája valóban a szolgálat jegyében telt, hiszen — bár magát elsőrangúan költőnek vallja — legtöbbször mégis rádiós műsorvezetőként ismerik, azt az embert látják benne, aki olyan hírességeket tudott megszólítani, mint Ottlik Géza, Nemes Nagy Ágnes, Weöres Sándor, és még sokakat. A szolgálat irányába mutat krisztinavárosi kántorsága is, hiszen a kántor személye soha nem fontos, mindig csak az, akinek a dicsőítésére a zene elhangzik.

A *nyár feltámadásában* szereplő szövegek nem a nagybetűs Írás elszemélytelenítő, objektívizáló aszketizmusának jegyében születtek az örökkévalóságnak, hiszen annál sokkal meghittebbek, személyesebbek. Emlékezés és búcsú ez a kötet mindazoktól, akiket ma már nem tud személyesen megszólítani Czigány György; az előbb említettekén túl, Mátyás Ivántól, Korozmayer Dénes világhírű brácsaművésztől, Tűz Tamás katolikus paptól és költőtől, Ungár Imrétől, a vak zongoristától, fiától, aki apját megelőzve nemrég hunyt el, s talán búcsúzik magától a virágzó, növekvő életől is. A kötet olyan, mint változatos vadvirágokból kötött csokor, mely műfaji határokkal igen nagyvonalúan bánó szövegekből áll. A leginkább esszének mondható írások között verseket találunk, személyes visszaemlékezéseket, riportot, regényes vallomást. S ezek a virágok az elhunytak sírjaira készültek, hogy élet áldoztassék a halottak emlékének, s hogy viruljanak ezek a virágok, amíg élet van bennük, majd száradjanak el.

A kötet első részét egészében Ottlik Géza emlékének szánta a szerző. Többnyire anekdotikus visszaemlékezések ezek, melyek az Ottlik-kutatók és szeretők örömeire tovább árnyalják személyisé-

gét, de vannak azért az esszéikben olyan csavarok, melyek érdemessé tehetik őket akár az újraolvasásra is. Rögtön az elején olvashatunk Czigány Györgytől egy alkotáslélektani vagy talán alkotásteológiai elmélkedést arról, hogy ki is írja a művet: „A költő eszköze, médiuma, tárgya, s tehetsége ajándékával teremtője a versnek, de a mű többet tud nála, s talán szerzője szándéka ellenére is kihívhatja, kikényszerítheti (valamiféle mennyei hitel által) az anyag megszentelődésének kegyelmét.” (8.) Külön kis irodalomtörténeti kuriózum a *Mindig voltak dugóhúzó* című írás, mely egy fiktív visszaemlékezés Ottlikra. Czigány György elképzeli, hogy Ottliknak gyerekkorától cimborája volt, s idős korukban barátilag elköltenek egy vacsorát, mert, ahogy írja, ha ő lenne az az N. N. úr, aki könnyedén mondhatta a mester kortársaként, hogy „Mozarttal vacsorázom”, akkor ő, ha választhatna, Ottlikkal tenné ezt. A *Kvartett Ottlikéknál* című emlékezésben úgy beszél négy beszélgetőtársáról, Nemes Nagy Ágnesről, Mátyás Ivánról, Korozmayer Dénesről és Ottlik Gézáról, azaz a költőről, a novellistáról, a muzsikusról és a regényíróról, mint a primáriusról, a másik hegedűsről, a brácsásról és a gordonkajátékosról. A visszaemlékezés pikantériája abban áll, hogy eredetileg fölvetésre szánták a beszélgetést, amely meghíúsult, mert a magnó nem működött, de Czigány György jóvoltából talán még hitelesebben is tárul elénk az est, mert, ahogy írja: „Az elménk a gépnél csak azáltal különb, hogy a kihagyás technikáját eleve tudja, s felejteti is képes. És a mondatok emlékéhez előhívható a mosoly szókereső csöndje, egy gondolat világra segítésének kézmozdulatában az óvatos öröm, s a vállrándítás, legyintés, fejcsóválás iróniája, mely vackaink melegségével van teli: a Mátyás-féle »tehetetlen szeretettel«. Ami lekottázhatatlan.” (32.) Az Ottliknak szánt rész végén lévő három vers rafináltan keveri az őket megelőző írások jeleneit, mintegy verssé sűríti a visszaemlékezések hígabb anyagát.

A kötet közepén jó néhány megemlékezés található, például Ungár Imrétől, melyben a zenész arról nyilatkozik, hogy a vaksága révén bizonyosan közelebbi kapcsolatot ápol a zenével, mint mások, de: „Ami nem azt jelenti, hogy a vak ember jobb zenész (mert lehet olyan vak ember, aki egyáltalán nem zenész), de hogy ha a zenész vak is, akkor a zene számára többet kell, hogy jelentsen, mint más muzsikusként számára, ez kétségtelen. Ugyanakkor a vizualitás hiánya, a szabad mozgás, a lendület természetes szabadsága és seregnyi csak szemmel finoman kimérhető dolog hiánya mégis akadályt jelent, ez nem vitás.” (54–55.) Nem maradhat említés nélkül az *Tíz mondat Aelia Sabinához* című bravúros megemlékezés, mely egy, a harmadik században élt orgonaművésznek állít emléket, és amelynek mondatain mintha fokozatosan

hallatszódna át a hexameter évezredes ritmikája csonka verssorokon keresztül, míg elérkezik az írás két szabályos verssorhoz: „S föl se kacagnál hú kavicsok közt járva, de szólnál: / Hú, de hideg víz, éppen olyan, mint kétezer éve!” (65.) A kötet legmeggrázóbb írása *A galléros diák éveiből*, melyben Nagy Miklós, a „szent életű pap” életútját mutatja be, aki a huszadik század viharait nem tudta bántalmazás nélkül átvészelni, és szörnyű szenvedéseket élt meg az AVH börtönében. Az ő tiszteletére állít mementót Czigány György ezzel az írással.

Az utolsó, *Szólampróba* című része a kötetnek Czigány György életének „töltőszólamáról”, „meléktémájáról” szól, ami nem más, mint a zene. A *Tremoloban* szinte költői beszélni a zenélésről, az orgonával való összeismerkedéséről, az énekkari éneklésről. „Költő vagyok, ez a legfontosabb munkám. Ehhez nekem a zongoraművészi gyakorlatra is szükségem volt...” — írja. (83.) A könyv utolsó része tehát ennek fényében zeneelméleti esszéket tartalmaz, néhány párbeszédet, melyet fiktív zenére szánt a szerző, de azoknak is igényt tarthat az érdeklődésére, aki Nemes Nagy Ágnessel vagy Weöres Sándorral foglalkoznak, hiszen a velük való, főleg a zene és a vers viszonyáról folytatott beszélgetésekből is kap ízelítőt az olvasó.

Könnyen olvasható Czigány György új kötete, mert szép, és mert igen élet közeli. Elképzelem, hogy rekkenő melegben egy nagy fa árnyékában olvassa az ember fel-feltekintve s elgondolkodva, kicsit elszomorodva, majd átlelkessülve, aztán egy ideig hordozza magával szavait, míg azok el nem száradoznak, s el nem felejtik őket. E szavak bekerülnek talán majd egy Czigány György-összesbe a polcra, ahol legközelebb egy lelkes irodalomtörténész bukkan rájuk. De most még virulnak és élettel teliek. (*Szent István Társulat, Budapest, 2017*)

PÁLI ATILA

PATRICK MODIANO: FELEJTETT ÁLOM

A Nobel-díjas Patrick Modianónak nemrég újabb kisregénye jelent meg magyarul a Tarandus Kiadónál, Gulyás Adrienn fordításában. A *Felejtett álmok* céltalanul kóborló fiatalok álomszerű, sehova sem tartó története, amelyben az élet mint magányos sodródások, kusza kalandok és felszínes kapcsolatok egyvelege jelenik meg. A francia szerző könyvének különlegessége ezúttal sem a fordulatos cselekmény vagy a gondosan megformált karakterek, hanem a nagyvárosi atmoszféra rögzítése és az elvágódás érzésének megragadása.

Talán nincs is más francia író, aki annyi irodalmi díjat és kitüntetést mondhat magáénak, mint Patrick Modiano. Már az első regényével jelentős

sikereket ért el 1968-ban, a *La place de l'Étoile* című munkáját a Roger-Nimier és a Fénéon-díjjal ismerték el. *Les Boulevards de ceinture* című alkotásáért négy évvel később megkapta a Francia Akadémia regényeknek járó irodalmi nagydíját, 1978-ban pedig a legrangosabb francia elismerést, a Prix Goncourt-t nyerte el a *Sötét boltok utcájáért*. A későbbi években számos nemzetközi kitüntetést is bezsebelt, például a rangos Prix Mondial Cino Del Duca irodalmi díjat, valamint az Európai Irodalom Osztrák Állami Díját, majd 2014-ben neki ítelték az irodalmi Nobelt is. Az emlékezés írójaként emlegetett szerző műveit különös hangulat és stílus jellemzi, hősei általában elhagyatottak és céltalanok, történeteit átjárja a bizonytalanság és az értelmetlen életek kiúttalanságának atmoszférája. Egzisztencialista jellegű írásain leginkább Sartre és Camus hatása érződik.

A *Felejtett álmok* című kisregénye (amely franciául 1996-ban látott napvilágot) szintén ebbe a sorba illeszkedik. A hetvenes években játszódó, krimiszerű, homályos történet három kallódó francia fiatalról szól, akik céltalanul kóborolnak Párizs egyik zsúfolt negyedében, a Quartier Latinben. A narrátor egy húsz év körüli, kissé félnék fiatalember, aki végzettség híján könyvekkel házal, hogy valamelyest meg tudjon élni. Egy napon furcsa párral hozza össze a véletlen. Van Beverék Párizs környéki kaszinóban játszanak, és a nyereményekből tartják el magukat. A fiú az első pillanatban beleszeret a pár női tagjába, Jacqueline-ba, akinek legfőbb vágya, hogy annyi pénzt szerezzen, amelyből új életet kezdhet Mallorcán. A cél érdekében a fiatalok még egy bűncselekményt is elkövetnek, majd a szerelmesek kettesben Angliába szöknek. Az élet azonban Londonban sem más, ott is csak sivár és céltalan hétköznapiak vannak, s az események végül elsodorják egymástól a két főszereplőt, akik csak húsz év után találkoznak újra.

A regény elbeszélője mindezt évtizedek távlatából meséli el, egyes szám első személyben, így a narrációt az emlékezés és felejtés kettőssége határozza meg, amely Modiano sajátos írástechnikája. Az események elmosódottan, körvonalazatlanul jutnak el az olvasóhoz, s a történetek halmazából csak néhány konkrét név, adat és érzet emelkedik ki. A cselekmény sodródását a tudás, a nem tudás és a felejtés hármassága mozgatja, amely krimiszerű művé alakítja az egyébként egzisztencialista kisregényt. A befogadó a narrátorral együtt próbálja összerakni a múltbeli események mögött meghúzódó okokat és indokokat, ám a titokzatos történetszálak és mozaikdarabkák nem állnak össze koherens egésszé, a nyomozás kudarcba fullad.

A történet szétesettsége összhangban van a szereplők széthullottságával. A családjuktól elszökött, magányos és pénztelen fiatalok kóborlását a cél-